

Резюме

Мартинич М.К. Образование как ключевой фактор в содействии защите прав интеллектуальной собственности на таможенной границе.

Обучение в течение всей жизни является важным фактором в повышении профессионального уровня должностных лиц государственных органов. В данной статье рассмотрена важность образования и исследовано непосредственное влияние осведомленности работников таможенных органов в содействии защите прав интеллектуальной собственности. Изучен международный опыт на примере Словакии и проанализировано современное состояние национального законодательства Украины по данному вопросу.

Ключевые слова: защита прав интеллектуальной собственности, обучение, работники таможенных органов, правообладатели, Республика Словакия.

Summary

Martynych M. Education as a key factor in promoting the protection of intellectual property rights at the customs boarder.

Lifelong learning is an important factor in raising the professional level of government officials. In this article was considered the importance of education and was explored the direct influence of the awareness of customs officials on the protection of intellectual property rights. Also was studied international experience on the example of Slovakia and analyzed the current state of the national legislation of Ukraine on this issue.

Key words: protection of intellectual property rights, training, customs officers, rightholders, Republic of Slovakia.

УДК: 347.78

К.С. ПОТУРАЙ

Катерина Сергіївна Потурай, аспірант Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАЛАНСУ ІНТЕРЕСІВ СУСПІЛЬСТВА, АВТОРІВ ТА ІНШИХ ПРАВОВЛАСНИКІВ ПРИ СТВОРЕННІ І ВИКОРИСТАННІ ТВОРУ КІНЕМАТОГРАФІЇ ЯК СКЛАДНОГО КОМПЛЕКСНОГО ОБ'ЄКТА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Сучасний стан розвитку суспільних відносин постійно збільшує свій темп. Попри постійне зростання швидкості взаємодії між учасниками суспільних відносин у сфері кінематографії все більш гостро постає питання дотримання їхніх прав та інтересів. З огляду на всеохоплюючий вплив інформаційних технологій надзвичайно актуальною є проблема захисту об'єктів права інтелектуальної власності шляхом максимального узгодження інтересів суб'єктів, які мають щодо них певні права.

Поняття «баланс інтересів» на законодавчому рівні в Україні не визначено, натомість таке знайшло своє відображення у вигляді основоположного правового принципу як сукупності двох понятійних складових – «баланс» та «інтерес».

У теорії цивільного права відсутні окремі дослідження, присвячені питанню балансу інтересів. Звертає на себе увагу визначення, зроблене С.А. Кіракосян, яка вважала, що баланс інтересів передбачає встановлення порядку, який забезпечуватиме узгодження інтересів різних суб'єктів і режим сприяння для їх реалізації шляхом визначення правового механізму взаємного задоволення інтересів і вирішення взаємних протиріч та конфліктів¹.

На думку В.А. Мальцева, найбільшою мірою для визначення балансу інтересів підходить феномен «рівноваги». При цьому, по-перше, враховані інтереси всіх суб'єктів цих правовідносин, по-друге, інтереси одних суб'єктів не протиставляються інтересам інших суб'єктів і, по-третє, ці інтереси урівноважені шляхом виокремлення серед них пріоритетних².

Поняття балансу інтересів розглядають також як властивість правовідношення, а також як статичну і динамічну категорію. Якщо йдеться про баланс інтересів як динамічну категорію, то Л.А. Чеговадзе визначає його як правову позицію суб'єктів у процесі виникнення, становлення та розвитку цивільно-правових відносин. Правове положення наперед визначено характером співвідношення прав і обов'язків індивідуумів у рамках даного правовідношення і у взаємозв'язку з іншими цивільно-правовими відносинами³.

Поняття «баланс інтересів» можна охарактеризувати низкою ознак. На думку В.А. Мальцева, такими є доцільність, встановлення меж реалізації прав і свобод, співрозмірність, справедливість⁴. Натомість П'янкова А.Ф. викремлює наступні ознаки: співрозмірність у встановленні прав та обов'язків суб'єктів правовідношення, їх здійсненні та захисті; наявність у сторін рівних можливостей для реалізації своїх законних інтересів; баланс інтересів характеризує правовідношення у стані співпраці; динамічність⁵.

Останнім часом проблемі балансу інтересів приділяють все більшої уваги, хоча в основному дослідження проводяться в розрізі балансу публічних і приватних інтересів. Крім того, «принцип справедливого балансу інтересів» застосований у значній частині рішень Європейського суду з прав людини, в тому числі й проти України.

З огляду на вищевикладене є достатньо підстав розглядати баланс інтересів як один із принципів права⁶. Варто погодитися з думкою О.А. Кузнецової, яка зазначає, що цивільно-правові принципи взаємодіють між собою, комплексно впливаючи на поведінку суб'єктів цивільного права⁷.

На думку цієї дослідниці, рівність учасників правовідношення (приватноправова рівність) складається з наступних імперативних положень: рівність при виконанні обов'язків, баланс майнових інтересів учасників правовідношення, недопущення необґрунтованих пільг і привілеїв для однієї із сторін⁸. С.А. Кіракосян вважає, що критерієм рівності є баланс інтересів суб'єктів цивільного права⁹, а Ю.В. Романець дійшов висновку, що рівність у цивільному праві не повинна бути тільки формальною – вона має забезпечувати рівність морального достоїнства і не повинна створювати умови для недобросовісної поведінки в конкретних правовідносинах¹⁰.

У закордонній науково-правовій літературі все більш поширеним стає поняття «stakeholder», яке можна перекласти як «зацікавлена особа». В контексті аналізу правового регулювання в сфері права інтелектуальної власності виокремлення інтересів всіх зацікавлених осіб (stakeholders) дозволяє критикувати діючі й формулювати бажані правила¹¹. Від самого початку права інтелектуальної власності було очевидно, що запровадження монополії на користь однієї особи повинно здійснюватися на основі балансу інтересів автора і користувача. На даний час можна розширити перелік зацікавлених осіб. Сюди можна віднести: суспільство, правовласника і автора.

Інтерес правовласника полягає в тому, щоб отримати найбільшу економічну вигоду (економічний ефект) від використання прав інтелектуальної власності, які були йому передані автором.

Що стосується автора, то чим далі, то він перестає бути головним у процесі правового регулювання права інтелектуальної власності. Переважно значна частина комерційного використання належить правовласнику. Таким чином, автор лише створює відповідний об'єкт правової охорони, не відслідковуючи в подальшому після передачі ним виключних майнових прав комерційного використання.

Суспільство є користувачами. До користувачів доцільно віднести тих осіб, яким не були передані права інтелектуальної власності і вони можуть використовувати об'єкти права інтелектуальної власності або на підставі встановлених законом правил шляхом вільного доступу, або незаконно.

Професор І.А. Близнець виділяє три основні цілі, досягненню яких повинно сприяти сучасне прав інтелектуальної власності: збереження культурного надбання, сприяння максимально широкому розповсюдженню культурних цінностей в суспільстві і створення умов, що сприяють виникненню нових результатів творчої діяльності¹². Таким чином, для реалізації даних цілей виявляться досягнення балансу інтересів як правовласників, так і авторів творів кінематографії, суспільства.

На сьогоднішній день у теорії права інтелектуальної власності значна увага приділяється балансу інтересів правовласників та суспільними інтересами. Так, Віра Валле вказує, що правове відображення охорони відповідних інтересів віднайдено в законодавстві про авторське право, а саме: 1) автоматичний характер виникнення авторського права (не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей); 2) правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору, а не на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття; 3) можливість некомерційного використання твору в інтересах суспільства, якщо це виправдано поставленою метою (навчання, з інформативною метою тощо).

Автор вказує, що завданням має стати забезпечення власників доходами, а суспільства – правом на доступ до культурних цінностей і культурний прогрес¹³.

У цьому контексті вона зазначає, що за останні 30 років строк авторського права збільшився втричі. Відповідно до Бернської конвенції, строк авторського права до недавнього часу становив життя автора плюс 50 років після його смерті, а за ініціативою урядів США і ЄС він був продовжений до 70 років. Віра Валле підкреслює, що тенденція збільшення строку авторського права означає збіднення «суспільного архіву» творів внаслідок встановлення тривалішого періоду їхнього перебування у статусі приватної власності. Запровадження тривалішого строку авторського права обмежує розвиток творчої діяльності суспільства, науки і культури, адже законодавчо закріплена заборона суспільству використовувати певний твір виключає можливість створювати нові оригінальні твори на основі створених раніше¹⁴. Так, автор пропонує скоротити строк авторського права та надати авторам можливість продовження

строку охорони їхнього авторського права, але певним чином цей термін обмежити. При цьому таке продовження повинно здійснюватися за умови виконання автором певних формальностей та сплати державного мита, а також передбачити заборону продовжувати термін дії авторського права щоразу, коли цього вимагають комерційні інтереси певної групи людей¹⁵.

Дана думка видається слушною, оскільки така модель реалізації уже закріплена в принципах строку охорони прав інтелектуальної власності в патентному праві та активно здійснюється. Але, в такому випадку, залишається відкритим питання щодо продовження строку авторського права на твір, який є комплексним. Хто із авторів твору кінематографії може звернутися із вимогою продовження строку охорони авторських прав на твір, чи необхідне погодження усіх авторів на продовження такого строку охорони. Також залишається відкритим питання реалізації такого положення, оскільки, на відміну від патентного права, авторське право виникає з моменту створення твору і не потребує обов'язкової реєстрації, а відтак, на сьогодні необхідно буде надати повноваження відповідному органу державної влади, який реалізує державну політику у сфері охорони прав інтелектуальної власності, або створити новий такий орган.

Якщо розглядати право Європейського Союзу в контексті питання балансу інтересів суспільства і правовласників та авторів, то варто звернути увагу на реформу захисту авторських прав в Інтернеті. 12 вересня 2018 р. Європарламент проголосував за директиву про захист авторського права в Інтернеті, яка була відхилена в липні 2018 р., та яка передбачає посилення регулювання об'єктів авторського права в Інтернеті. Дане голосування не є останнім, остаточне рішення буде прийняте на голосування у січні 2019 року. Втім, експерти кажуть, що ймовірність неприйняття директиви дуже низька.

Як зазначено в прес-релізі Європарламенту, ключові позиції реформи передбачають, що:

– техногіганти повинні будуть платити за роботи авторів контенту і журналістів, які вони використовують;

– малі платформи виключені зі сфери дії директиви;

– гіперпосилання, «які супроводжуються» «окремими словами», можуть вільно поширюватися;

– журналісти повинні отримувати частину винагороди, пов'язаної з авторським правом, отриманою їх видавництвом;

– Wikipedia та інші відкриті некомерційні ресурси не будуть зачіпатися¹⁶.

У новій редакції директиви як і раніше присутні неоднозначні 11 та 13 статті. Стаття 11 вимагає від онлайн-платформ на зразок Google News отримувати ліцензію від власника авторських прав на використання їх контент та здійснювати відповідні виплати авторам при посиланні на їх контент, ст. 13 зобов'язує всі онлайн-платформи (YouTube, Facebook та інші) стежити, щоб користувачі при завантаженні контенту не порушували нічийх прав та, відповідно, нести відповідальність за матеріали, які публікують їх користувачі.

Противники директиви стверджують, що ці дві статті є серйозною загрозою вільному обміну інформацією в Інтернеті і відкривають широкі можливості для зловживання авторським правом, що призведе до зникнення різного роду мемів із використанням кадрів з фільмів або пародії.

Прихильники ж заявляють, що головна мета нових правил – захист прав журналістів, авторів, видавців і людей творчих професій. Вони також стверджують, що кампанія проти прийняття директиви фінансується американськими технічними гігантами, охочими зберегти контроль над Інтернетом. Крім того, автори вказують на значущі зміни до цих статей, які покликані запобігти різного роду зловживання. Зокрема, ст. 13 робить виняток для таких сайтів, як GitHub і Wikipedia, а ст. 11 дозволяє використовувати короткі уривки без необхідності сплати податку¹⁷.

На нашу думку, такі міни суттєво вплинуть на суспільний інтерес, вільний і відкритий характер Інтернету опиняться під загрозою, оскільки в таких умовах зможуть існувати тільки великі компанії. Крім цього, відсіювання будь-якої інформації, яку будуть публікувати користувачі, може призвести до цензурування, адже алгоритми контролю і фільтри будуть здійснюватися цифровими програмами, що у свою чергу призведе до зловживань.

Крім цього, варто зауважити, що питання балансу суспільного інтересу та інтересу авторів можна прослідкувати і в контексті питання свободи панорами – право вільно фотографувати в громадських місцях, у яких постійно розташовані пам'ятні публічні об'єкти – архітектури, скульптури, мистецтва та ін.¹⁸ На сьогоднішній день в Україні відсутня свобода панорами. Це питання є особливо актуальним для архітектури та мистецтва XX і XXI ст., оскільки значна частина творів цього періоду ще не перейшла в суспільне надбання за часом.

Зазначимо, що у Європарламенті 9 липня 2015 р. відбулися дебати щодо імплементації Директиви 2001/29/ЄС стосовно гармонізації деяких аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві. Суть концепції «свободи панорами», яка є однією зі складових проекту ЄС, полягає в свободі фото- і відеозйомки, а також створенні інших зображень (наприклад, картин) об'єктів архітектури. Таке право передбачено в більшості європейських країн, наприклад, у Великобританії, Іспанії, Португалії, Польщі. Заборона на «свободу панорами» передбачає насамперед необхідність отримувати дозво-

ли у власників майнових авторських прав. Хоча на практиці часто виникають ситуації, коли власника прав знайти неможливо, або існують кілька осіб, які вважають себе такими власниками¹⁹.

Відповідно, було подано Проект Закону про внесення доповнень до Закону України «Про авторське право та суміжні права» (щодо свободи панорами) № 1677 від 29 грудня 2014 р., який визначив свободу панорами як відтворення будь-яким способом, крім механічно-контактного копіювання, творів образотворчого, ужиткового мистецтва, архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва, які знаходяться у громадських та публічно доступних місцях (за винятком експозицій виставок і музеїв), а також використання зображень, відеограм таких творів²⁰.

Водночас О. Бусол звертають увагу на те, що запропоноване у вищезазначеному проекті закону визначення «свободи панорами» не є такою свободою, як вона розглядається у Пояснювальній записці до нього. У Пояснювальній записці до проекту закону свобода панорами розглядається як право фіксувати зовнішній вигляд об'єкту авторського права, а не як його відтворення, як це визначено у проекті²¹.

Вважаємо необхідним закріпити свободу панорами в контексті реалізації балансу інтересів суспільства та авторів, зображення творів яких увійдуть в аудіовізуальний твір. Закріплення такого положення дасть можливість здійснювати вільно зйомки на зовнішніх локаціях в Україні, що у свою чергу здійснить популяризацію культурних надбань України, що є позитивним як для майбутніх правовласників (продакшнів), так і для суспільства.

Крім цього, видається доцільним закріпити на законодавчому рівні положення щодо функціонування Creative Commons – вільних публічних ліцензій. Таким чином надати можливість користувачам (суспільству) правомірно використовувати відповідні твори кінематографії, а також інші об'єкти права інтелектуальної власності, що увійшли до їх складу, з урахуванням вимог таких вільних публічних ліцензій, за умови погодження на таке використання як правовласників, так і авторів твору.

Досі залишається актуальним питання балансу інтересів правовласників та авторів у контексті справедливої винагороди за використання об'єктів авторського права, які увійшли до складу твору кінематографії. Зокрема, це стосується прав на музичні твори. Так було прийнято Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» від 15 травня 2018 р., який повинен був повністю врегулювати всі прогалини діяльності організацій колективного управління авторськими майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав (далі – ОКУ), що у свою чергу здійснив охорону інтересів авторів аудіовізуального твору. Натомість положення даного закону є досить неоднозначними. Зокрема, навіть з прийняттям закону будуть існувати питання непрозорості ведення управління права інтелектуальної власності авторів протягом значного перехідного періоду. Крім цього, досі залишаються питання щодо порядку реєстрації та функціонування новостворених організацій колективного управління, проблеми прозорості у колективному управлінні правами, особливості визначення розмірів роялті за використання об'єктів авторського права та суміжних прав, порядок визначення тарифів, що мають застосуватись у договорах з користувачами, та недосконалість критеріїв їх визначення, що у свою чергу є проблемою балансу інтересів правовласників, у тому числі користувачів, та авторів у частині права на справедливу винагороду.

Значну роль якраз відіграє проблематика пошуку і встановлення балансу інтересів між правовласниками і авторами твору кінематографії. Відповідно до ст. 440 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) майнові права на твір належать його авторові, якщо інше не встановлено договором чи законом. Натомість виключні майнові права можуть переходити до правонаступників автора за договором чи відповідно до норм, що встановлюють можливість набуття відповідних прав за трудовим договором.

Твір кінематографії відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», а також Закону України «Про кінематографію» є аудіовізуальним твором. Аудіовізуальний твір являє собою складний об'єкт, який включає в себе сукупність результатів інтелектуальної діяльності, що використовуються разом у складі аудіовізуального твору в якості одного комплексу. Водночас окремі результати інтелектуальної діяльності, що входять до аудіовізуального твору, як правило, можуть використовуватися самостійно, наприклад, на підставі сценарію може бути випущена книга, окремо використана музика.

Виключення ситуації, в якій окремі автори могли би заборонити використання твору кінематографії, може бути досягнуто за рахунок мінімального обмеження прав авторів, що полягає у виключенні можливості для автора або іншого правовласника, що надав згоду на використання результату творчої діяльності для створення твору кінематографії, забороняти в подальшому його використання у складі твору кінематографії.

Даний підхід найбільшою мірою відповідатиме положенням Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів, підпунктом (b) п. 2 ст. 14bis якої передбачено, що автори кінематографічного твору, які зобов'язалися надати свій внесок у його створення, не мають права заперечувати проти основних способів його використання. Дана презумпція підлягає застосуванню лише за відсутності договорів з авторами про інше і передбачається тільки щодо авторів, визнаних авторами аудіовізуального твору²².

Е.С. Ромашин вказує, що з метою уникнення ситуації, коли один чи декілька авторів можуть перешкоджати використанню твору кінематографії, в роботі над яким вони дали згоду брати участь і для створення кого вони надали згоду в тій чи іншій формі використовувати створений ними твір, необхідно розповсюдити принцип неприпустимості заборони використання аудіовізуального твору з боку авторів, твори яких використовувалася за їх погодженням, незалежно від оформлення такого погодження та повноти визначення умов використання. І таким чином закріпити, що такі автори повинні мати право на справедливу винагороду у разі включення їхнього твору у складі твору кінематографії, але у подальшому лишаються права висунути вимоги щодо заборони використання аудіовізуального твору.

Також необхідно розмежувати права на використання результатів інтелектуальної діяльності у складі аудіовізуального твору та права на використання результатів інтелектуальної діяльності, що ввійшли до складу аудіовізуального твору, окремо від використання такого аудіовізуального твору в цілому.

Е.С. Ромашин вказує, що оптимальний підхід міг би ґрунтуватися на наступних базових положеннях диспозитивного характеру, що застосовувалися би при відсутності угоди сторін про інше:

1) автори та інші правовласники творів, що увійшли до складу аудіовізуального твору, та створені як при його створенні, так і незалежно від створення аудіовізуального твору, зберігають виключне право кожен на створений ним твір і можуть використовувати такий твір та дозволяти його використання іншим особам окремо від аудіовізуального твору за власним вибором, якщо договором з виробником аудіовізуального твору (виробником) не передбачено інше;

2) автори та правовласники творів, що ввійшли в аудіовізуальний твір за їх згодою, у тому числі як творів, створених для включення в аудіовізуальний твір, так і будь-яких інших включених у нього творів, не мають право забороняти використання їх творів у складі аудіовізуального твору (при використанні аудіовізуального твору), якщо інше не встановлено договором з виробником аудіовізуального твору (продюсером)²³.

Такий підхід видається актуальним у контексті зменшення важелів впливу прав на використання осіб, які не є безпосередньо правовласниками та вторами аудіовізуально твору, але при цьому беруть значну участь у створенні такого твору.

Також варто звернути увагу на авторський склад твору кінематографії в Україні та в країнах ЄС. Так, у сталих національних законодавствах «класичним» складом співавторів аудіовізуального твору є режисер-постановник, автор сценарію, автор спеціально написаної для такого твору музики. На сьогодні у всіх державах-членах ЄС визнано, як це було передбачено директивою 92/100/ЄЕС, що, принаймні, головний режисер (режисер-постановник) є автором або співавтором аудіовізуального твору.

Директиви 93/83/ЄЕС та 93/98/ЄЕС закріпили положення ст. 2 (2) директиви 92/100/ЄЕС. Директива 93/98/ЄЕС об'єднала норми обох директив, розглядаючи кінематографічний та аудіовізуальний твір як спільний твір, авторським правом на який володіє головний режисер твору.

У національних законах з приводу складу авторів аудіовізуального твору є суттєві розбіжності. Так, наприклад, в Ірландії, Великій Британії та Люксембурзі виробник фільму є співавтором аудіовізуального твору за законом. Законодавство Іспанії, Італії, Португалії до складу авторів кінематографічного або аудіовізуального твору відносить режисера-постановника, авторів літературної частини, як-то: сценарію, діалогів, переробок, а також автора спеціально створеного до кінематографічного (аудіовізуального) твору музичного твору. У ФРН, Австрії, Нідерландах, Данії, Фінляндії, Швеції, Бельгії, Франції перелік співавторів аудіовізуального твору законом не визначається. У цих країнах авторство визнається за фізичними особами, які зробили творчий внесок у створення аудіовізуального твору. У Данії, Фінляндії та Швеції законодавство взагалі не передбачає визначення авторства на аудіовізуальний твір за представниками конкретної творчої професії: це питання вирішується через загальні правові механізми визнання співавторства за фізичними особами, чий творчий внесок є вирішальним для створення аудіовізуального твору, незалежно від того, що їхні творчі роботи можуть використовуватися самостійно, як окремі твори²⁴.

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про авторське право і суміжні права» авторами аудіовізуального твору є: режисер-постановник; автор сценарію і (або) текстів, діалогів; автор спеціально створеного для аудіовізуального твору музичного твору з текстом або без нього; художник-постановник; оператор-постановник.

Враховуючи досвід законодавства європейських країн, а також значний розвиток постпродакшину в українському кінематографі, розвиток комп'ютерної графіки, VFX, вважаємо за доцільне з метою знаходження балансу інтересів авторів та правовласників на законодавчому рівні закріпити можливість визначення автором твору кінематографії, окрім вказаних вище п'яти авторів, також особу, чий творчий внесок є вирішальним для створення аудіовізуального твору, зокрема графічного дизайнера тощо.

Таким чином, не зважаючи на законодавче прагнення України та країни ЄС забезпечити баланс інтересів суспільства, авторів та інших правовласників при створенні й використанні твору кінематографії, дане питання є досі актуальним і потребує ґрунтовного та всебічного вивчення.

- ¹ Киракосян С.А. Принцип равенства в российском гражданском праве: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / С.А. Киракосян. – Ростов н/Д., 2009. – 25 с. – С. 10.
- ² Вавилин Е.В. Осуществление и защита гражданских прав / Е.В. Вавилин. – М.: Волтерс Клувер, 2009. – 360 с. – С. 6.
- ³ Чеговадзе Л.А. Структура и состояние гражданского правоотношения / Л.А. Чеговадзе. – М.: Статут, 2004. – 542 с. – С. 442.
- ⁴ Мальцев В.А. Баланс интересов в сфере обеспечения интересов безопасности: понятие и механизм государственного правового регулирования / В.А. Мальцев // Конституц. и муницип. право. – 2007. – № 18. – С. 6–9. – С. 9.
- ⁵ Пьянкова А.Ф. Концепция баланса интересов и ее место в гражданском праве России / А.Ф. Пьянкова // Вестник Пермского университета. – 2014. – Вып. 2 (24). – С. 117–129. – С. 121.
- ⁶ Братусь С.Н. Предмет и система советского гражданского права / С.Н. Братусь. – М., Госюриздат Публ., 1963. – 197 с. – С. 137.
- ⁷ Кузнецова О.А. Нормы-принципы российского гражданского права / О.А. Кузнецова. – М.: Статут, 2006. – 269 с. – С. 80.
- ⁸ Там само. – С. 133–140.
- ⁹ Киракосян С.А. Вказана праця. – С. 10.
- ¹⁰ Романец Ю.В. Принцип справедливого равенства субъектов правоотношений между собой / Ю.В. Романец // Журнал российского права. – 2010. – № 7. – С. 46–54. – С. 52.
- ¹¹ Леанович Е. Баланс интересов как основа развития права интеллектуальной собственности / Елена Леанович : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://evolution.info/content/view/2033/232/> – С. 1–6. – С. 1.
- ¹² Ромашин Э.С. Обеспечение баланса интересов авторов и иных правообладателей при создании и использовании аудиовизуального произведения / Э.С. Ромашин : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.eurasialegal.info/index.php?option=com_content&view=article&id=4922:2016-01-13-05-26-34&catid=336:2016-01-13-05-20-29&Itemid=1
- ¹³ Валле В. Спадок Джеймса I та королеви Анни: охорона інтелектуальної власності у часі й просторі / Віра Валле. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2010. – 216 с.; іл. – 189 с. – С. 165.
- ¹⁴ Там само. – С. 166.
- ¹⁵ Там само. – С. 167.
- ¹⁶ European Parliament. News : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180906IPR12103/parliament-adopts-its-position-on-digital-copyright-rules>
- ¹⁷ Европарламент одобрил новую версию скандальной директивы об авторском праве в интернете : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://itc.ua/news/evroparlament-odobril-novuyu-versiyu-skandalnoy-direktiviyi-ob-avtorskom-prave-v-internete/>
- ¹⁸ Commons: Freedom of panorama : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://commons.wikimedia.org/wiki/Commons:Freedom_of_panorama
- ¹⁹ Андрощук Г. Свобода панорамної зйомки: проблеми регулювання. Інтелектуальна власність / Г. Андрощук. – 2016. – № 2. – С. 17–27 : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://wikiukraine.wordpress.com/2016/03/14/freedom-of-panorama/>
- ²⁰ Проект Закона про внесення доповнень до Закону України «Про авторське право та суміжні права» (щодо свободи панорами) № 1677 від 29.12.2014 : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=53262
- ²¹ Бусол О. Свобода панорами у світі: законодавче регулювання авторського права на зображення архітектурних об'єктів / О. Бусол : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2928:svoboda-panorami-u-sviti-zakonodavche-regulyuvannya-avtorskogo-prava-na-zobrazhennya-arkhitekturnikh-ob-ektiv&catid=8&Itemid=350
- ²² Ромашин Э.С. Обеспечение баланса интересов авторов и иных правообладателей при создании и использовании аудиовизуального произведения / Э.С. Ромашин : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.eurasialegal.info/index.php?option=com_content&view=article&id=4922:2016-01-13-05-26-34&catid=336:2016-01-13-05-20-29&Itemid=1
- ²³ Там само.
- ²⁴ Капіца Ю.М. Авторське право і суміжні права в Європі: монографія / Ю.М. Капіца, С.К. Ступак, О.В. Жувака. – К.: Логос, 2012. – 696 с. – С. 397.

Резюме

Потурай К.С. Проблематика забезпечення балансу інтересів суспільства, авторів та інших правовласників при створенні і використанні твору кінематографії як складного комплексного об'єкта права інтелектуальної власності.

У статті, базуючись на аналізі наукових праць українських та зарубіжних вчених, чинного законодавства України, права ЄС, а також проектів законодавчих ініціатив, розкривається проблематика забезпечення балансу інтересів суспільства, авторів та інших правовласників при створенні й використанні творів кінематографії. Увага акцентується на понятті балансу інтересу, на понятті суспільного інтересу в контексті строку охорони авторського права на твори кінематографії, змін щодо захисту авторського права в інтернеті в ЄС, а також діяльності ОКУ, необхідності закріплення «свободи панорами», ліцензій Creative Commons. Приділено увагу балансу інтересів авторів та правовласників в частині принципів співіснування даних інтересів, а також в контексті розгляду авторського складу творів кінематографії.

Ключові слова: баланс інтересів, твір кінематографії, суспільний інтерес, інтерес правовласників, інтерес авторів.

Резюме

Потурай К.С. Проблематика забезпечення балансу інтересів общества, авторів і других правообладателів при створенні і використанні вироблення кінематографії як складного комплексного об'єкта права інтелектуальної власності.

В статті, ґрунтуючись на аналізі наукових робіт українських і зарубіжних учених, діючого законодавства України, права ЄС, а також проектів законодавчих ініціатив, розкривається проблематика забезпечення балансу інтересів общества, авторів і других правообладателів при створенні і використанні вироблення кінематографії. Висхідати акцентується на понятті балансу інтереса, на понятті громадського інтереса в контексті строку охорони авторського права на вироблення кінематографії, змінень по захисті авторського права в інтернеті в ЄС, а також діяльності ОКУ, необхідності закріплення «свободи панорами», ліцензій Creative Commons. Уделено увагу балансу інтересів авторів і правообладателів в частині принципів сосуществованія даних інтересів, а також в контексті розгляду авторського складу вироблень кінематографії.

Ключеві слова: баланс інтересів, вироблення кінематографії, громадський інтерес, інтерес правообладателів, інтерес авторів.

Summary

Poturay K. The problems of balancing the interests of society, authors and other rightholders during creating and using a product of cinematography as a multiplex complex object of intellectual property law.

Based on the analysis of the works of Ukrainian and foreign scientist, the current legislation of Ukraine, EU Legislation, draft of legislative initiatives, the article reveals the problems of ensuring the balance of interests of the society, authors and other rightholders while creating and using the products of cinematography. The emphasize is made on the definition of balance of interests, on the concept of public interest in the context of the term of copyright protection for products of cinematography, changes in the protection of copyright in the Internet in EU, and the activities of collective management organization, the need to consolidate the “freedom of panorama”, Creative Commons licences. The attention is paid to the balance of interests of authors and rightholders in terms of the principles of coexistence of these interests, and in the context of reviewing the author’s composition of cinematographic products.

Key words: balance of interests, product of cinematography, public interest, interest of right holders, interest of authors.

УДК 347.77

Т.В. РОМАНЮК

Тарас Володимирович Романюк, здобувач Київського університету права НАН України

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ ЗАХИСТУ КОРИСНИХ МОДЕЛЕЙ: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ

У даній статті на основі порівняльного аналізу основних аспектів функціонування системи захисту корисних моделей в таких країнах як Німеччина, Австрія, Чехія, Фінляндія, Франція, Італія та Китай, виокремлено ключові висновки для правових систем держав (зокрема й України), які мають на меті перегляд своєї системи захисту корисних моделей. У роботі окреслено загальні висновки, що стосуються систем захисту корисної моделі в цілому, а також досвід конкретних законодавчих, процедурних та інституційних інструментів.

Аналіз загальних висновків для держав, які стоять на порозі реформування системи інтелектуальної власності у сфері захисту такого виду рішень, як корисні моделі, безперечно, варто розпочати із переваг, що їх отримують країни у законодавство яких інтегрована така система захисту. Так, теоретичні та емпіричні економічні дослідження підтверджують ідею про те, що корисні моделі принаймні в деяких країнах, що розвиваються, можуть бути корисними інструментами для стимулювання технологічного розвитку, додаткових інновацій, які в довгостроковій перспективі можуть стати фундаментом для загального інноваційного розвитку. Оцінюючи поточні темпи застосування системи захисту корисних моделей, також можна з'ясувати, що корисна модель розглядається як інструмент для захисту винаходів та забезпечення конкурентоспроможності на багатьох підприємствах у деяких розвинутих країнах¹.

Проте незважаючи на наведене вище, система захисту корисних моделей у деяких розвинутих країнах може мати досить обмежений позитивний вплив або навіть створювати помітні негативні наслідки.

У даному контексті варто зазначити, що «малі патенти» в Бельгії та «короткотермінові патенти» в Нідерландах мають досить обмежене значення і не визначені та інтегровані належним чином у систему